



Chemicus **Simon Rozendaal** over humor en wetenschap. Kent u die van het vrouwtje dat bij de copulatie het mannetje opat?

De grappigste alternatieve Nobelprijs van dit jaar was die voor een nieuwe definitie van zoenen. 'Niet-agonistische interacties waarbij sprake is van gericht, intraspecifiek, oraal-oraalcontact met enige beweging van de lippen/mond delen en zonder voedseloverdracht.'

Onlangs werden ze weer uitgereikt, de Ig Nobelprijzen (woordgrapje: 'ignoble' betekent niet nobel). Het is sinds 1991 een traditie. Zo zag bioloog Kees Moeliker in 1995 bij het Natuurhistorisch Museum in Rotterdam een mannetjeseend zich doodvliegen tegen het raam van zijn kantoor. Daarna kwam een andere woerd die gedurende 75 minuten zijn dode soort- en seksegenoot bereed. Moeliker beschreef deze 'homoseksuele necrofilie' in een wetenschappelijk tijdschrift en kreeg daar in 2003 de prijs voor.

De Ig Nobelprijs roept de vraag op wat wetenschap is. In de eigen definitie van de bedenkers is de prijs voor 'onderzoek dat eerst aan het lachen en dan aan het denken zet'. Die koppeling tussen wetenschap en humor verdient het om even bij stil te staan. In *The Act of Creation* uit 1964 poneerde de Hongaars-Britse schrijver Arthur Koestler dat wetenschap, humor en kunst een speciale vorm van creativiteit vereisen die mensen wel maar dieren niet beheersen.

Nou ben ik een fan van Koestler (lees zijn autobiografie: *The Invisible Writing* en *Arrow in the Blue!*) maar dit is te stellen. Het verschil is graduëel. Ook bij humor: volwassen dieren zijn dodelijk serieus ('tierische Ernst'), maar jonge honden houden van spelen. En speelsheid schurkt tegen humor aan.

Tja, wat is wetenschap? Mijn eigen definitie is dat het gaat om het stellen van vragen, om niet-weten. Dat maakt het pijnlijk dat het stellen van vragen taboe aan het worden is in de academische wereld. Je mag aan onze universiteiten bijvoorbeeld niet onderzoeken of er verschillen in intelligentie zijn tussen groepen mensen. Dan krijg je al snel het stempel 'racist' of 'rassenrealist' opgeplakt en word je ontslagen.

De Belgische filosoof en vooruitgangsoptimist Maarten Boudry (geregeld in dit weekblad) heeft het over 'betonrot'. Onderzoekers waarschuwen in de *Volkskrant* dat de 'politisering van de universiteiten' strijdig is met hun kerntaak. 'Waarheidsvinding' is in 2018 zelfs uit de gedragscode voor wetenschappelijke objectiviteit gehaald en vervangen door modieus gewauwel als 'verantwoordelijkheid'.

De Canadees-Amerikaanse psycholoog Steven Pinker (verbonden aan de Harvard-universiteit) stelt dat ook tijdschriften als *Nature*, *Science* en de *Scientific American* het spoor bijster zijn. *Nature* plaatst commentaren waarin wordt gesteld

dat het idee dat er maar twee geslachten bestaan simplistisch is, waarin wordt opgeroepen om instituten te 'dekoloniseren' en waarin wordt verdedigd dat je een wetenschappelijk artikel samen met een rivier mag schrijven. Dat laatste is dan wel weer humor trouwens.

Oh ja, kent u die mop van die vrouwtjesbidsprinkhaan die tijdens de copulatie haar mannetje verorbert? Dat doet ze dus niet. De Amerikaanse neurobioloog Frederick Prete heeft diverse wetenschappelijke artikelen gepubliceerd over de bidsprinkhaan en stelt op de website *Reality's Last Stand* dat kannibalisme tijdens de copulatie een 'moderne mythe' is. In 1807 deed een entomoloog een mannetjes- en een vrouwtjesbidsprinkhaan in een glazen fles en observeerde dat het vrouwtje tijdens de paring haar partner opat, waarna zijn onderkant vol enthousiasme doorging.

Het was maar een enkele observatie, maar die sprak klaarlijk zo tot de verbeelding dat zij in allerlei leerboeken is terechtgekomen. En in de kunst. In beeldenpark Middelheim bij Antwerpen (perfect uitje op zondagmorgen) staat bijvoorbeeld een fraai beeld van een vermenselijke bidsprinkhaan, *La Mante* van Germaine Richier.

Tussen twee haakjes, bidden doet de bidsprinkhaan al evenmin. Hij vouwt zijn poten niet uit eerbied voor een Opperezen, maar omdat hij dan makkelijker prooiën vangt. En kannibalisme tijdens de daad is een zeldzame uitzondering. Er zijn allerlei observaties geweest van parende bidsprinkhanen en die vraten elkaar bijna nooit op. Ja, een enkele keer, maar dat gebeurt ook bij andere sprinkhanen en insecten. En in het wild doen bidsprinkhanen dit al helemaal niet. Alleen in laboratoriumomstandigheden en ja, dieren in gevangenschap doen nu eenmaal raar: zo gaan ijsberen dan ijsberen.

Zoals Prete schrijft: 'De mythe van de seksueel kannibalistische bidsprinkhaan is een opmerkelijk voorbeeld van hoe wetenschap op hol kan slaan.' Kortom, het is een broodje aap.

Je mag samen met een rivier een artikel schrijven